

SLOVENIJA

Uredništvo: Ljubljana, Tyrševa cesta št. 17

Naročnina četrletno 15 Din

za pol leta 30 Din

za vse leto 60 Din

Posamezne številke 1.50 Din

Za inostranstvo celoletna naročnina 90 Din

Ljubljana, 24. julija 1936.

Upravništvo: Ljubljana, Tyrševa cesta 17

Poštočerkovni račun:

Ljubljana št. 16.176

Rokopisov ne vračamo

Oglasi po tarifu

Tiska Zadržna tiskarna (M. Blejec) v Ljubljani

Ali je slovenski jezik uradni jezik in edini v Sloveniji?

I.

Ze kmalu potem, ko je bila uvedena l. 1929 davčna reforma, posebno pa še v časih prepadlih režimov, so začele davčne uprave v Sloveniji davčnim obvezancem dostavljati davčne plačilne naloge in druge odloke na srbskohrvaških tiskovinah; najprej v latinici, pozneje pa tudi v cirilici. Ta navada se je tako razpasla, da so kmalu skoraj popolnoma izginili slovenski davčni plačilni nalogi in da je bil dejansko uveden v finančni upravi srbskohrvaški »zunanji« uradni jezik, slovenščina pa izpodrinjena vsaj na plačilnih nalogih in odlokih, ki so bili izdajani na tiskanih obrazcih. V Avstriji je bil po težkih bojih na Kranjskem, Primorskem in Spod. Štajerskem — na Koroškem seveda ne — uveden že v 80. letih preteklega stoletja slovenski »zunanji« uradni jezik, to se pravi, da so državne oblasti dajale slovenskim državljanom slovenske rešitve in odloke. Boj za »notranji« uradni jezik je pa bil predvsem na Češkem še pred svetovno vojno, ko so Čehi zahtevali, da tudi državne oblasti na Češkem med seboj občejejo v češkem jeziku. Posamezni državni uradi na Češkem so via facti uvažali »notranji« češki uradni jezik. V Sloveniji je poskusil to le en sam sodnik. Vrhovno sodišče na Dunaju je pa dostavljalo v slovenskih pravih strankam sodbe v slovenskem prevodu.

Ko so začeli izpodrivati slovenščino v finančni upravi s srbskohrvaškimi tiskovinami, so nastopile gospodarske korporacije v Sloveniji zoper to. V Beogradu so se izgovarjali, da so krivi podrejeni uradniki. Tiskovine je dajalo tiskati finančno ministrstvo v državni tiskarni in še vedno je pošiljalo srbskohrvaške. Tednik »Slovenija« je opozarjal na to že pred leti in zahteval, naj se tiskajo obrazci za finančno upravo v Sloveniji v slovenskih tiskarnah, ki bodo dobro in poceni tiskale tiskovine v slovenskem jeziku.

Znano je vsem, da so tudi v poštni upravi, pri železnicah, carinarnicah itd. tiskovine v zadnjih letih srbskohrvaške in deloma tudi samo v cirilici.

II.

Ustava z 3. 9. 1931 pravi v čl. 3, da je »službeni« (pravilno: uradni) jezik srbsko-hrvaško-slovenski.

Vsi državni organi se morajo ravnati po ustavi in vsaka državna oblast in vsak uradnik je odgovoren, če dela zoper določila ustave.

III.

Slovenski državljani in davčni zavezanci so neslovenske davčne plačilne naloge in odloke tu in tam odklanjali, vendar pa pod prepadlimi režimi, ki so sicer poudarjali popolno enakopravnost Srbov, Hrvatov in Slovencev, marsikdo ni imel poguma, da bi odločno nastopil.

Zanimiv je pa sledeči primer:

Dne 12. 9. 1935 je prejel davčni zavezanec v Ljubljani po pošti srbskohrvaški plačilni nalog za rentni davek. Zavrnil ga je in zapisal nanj opombo: »Ne sprejemam, zahtevam slovenski odlok«. Pošta je vrnila plačilni nalog davčni upravi za mesto Ljubljano. Čez nekaj dni je poskusil dostaviti spet »obvestni nalog za plačanje« sluga davčne uprave, na kar je davčni zavezanec spet odklonil prevzem, ker je slovenščina po ustavi uradni jezik. Davčni sluga je odšel, prišel je pa čez nekaj dni v spremstvu policijskega stražnika na stanovanje davčnega zavezanca ter mu je spet hotel dostaviti prav tisto »obvesti« nalog za plačanje. Davčni zavezanec mu je pojasnil, da je že dvakrat odklonil ta plačilni nalog zato, ker ni v slovenskem jeziku ter zahteval že tretjič slovenski plačilni nalog. Na vprašanje, kaj ima pri stvari opraviti policijski stražnik, je davčni sluga dejal, da je prišel z njim kot prič. Nato se je pa oglasil policijski stražnik ter dejal davčnemu zavezanec: »Torej vi ne sprejmete odloka v državnem jeziku! To vam bo škodovalo!« Davčni sluga je pustil »obvesti« na mizi ter odšel.

Seveda se davčni zavezanec tega ukora policijskega stražnika ni ustrašil. Napravil je pritožbo na finančno ravnateljstvo v Ljubljani zaradi ravnanja davčne uprave in policijskega stražnika. Čez štiri mesece je rešilo finančno ravnateljstvo to pritožbo, v kateri je davčni zavezanec zahteval, da naj se izda slovenski plačilni nalog njemu in da naj finančno ravnateljstvo odredi, da se izdajajo v Sloveniji sploh samo slovenski plačilni nalogi in odloki ter se je pritožil tudi zoper navzočnost in postopanje policijskega stražnika pri tretji dostavitvi.

Finančno ravnateljstvo je pritožbo zavrnilo z odlokom št. 1114-III ex 1936 ter dejalo, da pritožbi ne more ugoditi, torej da ne more izdati slovenskega plačilnega naloga in ne more odrediti, da bi davčne uprave v Sloveniji izdajale samo slovenske plačilne naloge in odloke. Pojasnilo je, da finančno ravnateljstvo samo ni upravičeno dajati tiskati potrebne tiskovine in da zalaga davčne uprave s tiskovinami finančno ministrstvo. Tiskovine v srbskohrvaškem jeziku, ki jih je poslalo ministrstvo in so še na zalogi, se morajo porabiti in to tem bolj, če ni zadosti slovenskih tiskovin. Ne more se pa zahtevati od davčne uprave, da napravi plačilne naloge na stroj v slovenskem jeziku za tiste davčne zavezance, ki odklanjajo tiskovine v srbskohrvaškem jeziku, ker bi iz izjem lahko nastalo pravilo in bi davčne uprave, ki nimajo dovolj slovenskih tiskovin, s tem izgubile preveč časa in bi porabile preveč materiala. Glede navzočnosti policijskega stražnika in njegovega obnašanja je omenilo finančno ravnateljstvo le, da je bil policijski stražnik zraven kot prič za dostavitev.

Finančno ravnateljstvo v Ljubljani se tedaj ni niti dotaknilo načelnega vprašanja o pravicah slovenskega jezika kot uradnega jezika v Sloveniji.

Zoper ta odlok finančnega ravnateljstva je bila seveda vložena pritožba na finančno ministrstvo v Beogradu. Pritožba se je sklicevala na člen 3 ustave z dne 3. 9. 1931 ter je poudarila, da je določbo ustave, da je v Jugoslaviji uradni jezik srbsko-hrvaško-slovenski logično in po pameti mogoče le tako razlagati, da je uradni jezik v Sloveniji slovenski, v hrvaških krajih hrvaški, v srbskih krajih pa srbski. Kajti v srbskih krajih ne uraduje nihče po slovensko, prav tako ne v hrvaških, ker v teh krajih slovenskega jezika ne razume ne ljudstvo ne uradništvo. Če v Sloveniji ni edini uradni jezik slovenski jezik, je člen 3 ustave le na papirju in slovenskega uradnega jezika v resnici nikjer ni! Z odlokom finančnega ravnateljstva so bile kršene osnovne državljanske pravice. Dostavitve z asistenco policije ne pozna zakon o občem upravnem postopku, ki je sedaj glede dostavljanja odlokov upravnih oblasti edino odločen. Pritožba na finančno ministrstvo je zahtevala, da naj finančno ministrstvo odloči, da naj se pritožniku dostavi

D—r:

Zastor se je dvignil

(Konec.)

Ni dvoma, da je izber novega predsednika stranke krona vseh zanimivosti in dogodkov, ne oziraje se na to, kako je uspela. V nekem oziru se strinjamo z vrsticami, ki jih je napisalo »Jutro« tako-le: »Zato se je njihovo zadoščenje (scil. zadoščenje nacionalistov) nad notranjim in zunanjim uspehom (to je v zvezi z nacionalno politiko na znotraj in na zunaj!) kongresa manifestiralo na tako edinstven in veličasten način, da mu v domači strankarsko-politični zgodovini ne najdemo primera.« Prosim, kar pogledajte:

Novi predsednik stranke je bil še 24 ur prej aktiven častnik, armadni general in je šele en dan prej prestopil v rezervo, ne v pokoj, kakor je poročal »Slovenec«. Pečati se s politiko, zlasti pa izpostavljati se v strankarskih dejanjih, vojakom ni dovoljeno, če izvajamo nekatere srednje- in

slovenski plačilni nalog ter odredi, da naj se izdajajo sploh vsi odloki, rešitve, dopisi itd. prebivalcem v Sloveniji v slovenskem jeziku.

Čez dobre tri mesece je izdalo nato finančno ministrstvo odlok št. 22.832 z dne 13. 5. 1936.

Rešitev pritožbe, ki je zahtevala v smislu ustave slovenski plačilni nalog, je izdalo finančno ministrstvo v srbskem jeziku in v cirilici. Pritožbo je zavrnilo z besedami, da se »žalba kao neumesna odbaci«.

V razlogih te odločbe pravi finančno ministrstvo, da je bil srbskohrvaški plačilni nalog dostavljen zato, ker so bile vse slovenske tiskovine porabljene ter da je imelo finančno ravnateljstvo v Ljubljani v času, ko je bil izdan omenjeni plačilni nalog, samo srbskohrvaške tiskovine na razpolago in je slučajno zmanjkalo slovenskih tiskovin. Da je to bil res izjemen primer, je dokaz že to, da ni bila vložena do sedaj nobena druga pritožba. Policijski stražnik pa da je bil navzočen pri dostavitvi le kot prič. O tem, če ima slovenski davčni zavezanec pravico zahtevati slovenske odloke od davčne uprave, če je slovenski jezik uradni jezik in edini uradni jezik v Sloveniji in če se imajo po ustavi v Sloveniji izdajati vsem prebivalcem le slovenski odloki in če je bila torej dostavitev srbskohrvaškega plačilnega naloga nepravilna — ni finančno ministrstvo niti z besedico ničesar omenilo.

Logični sklep iz te odločbe finančnega ministrstva, ki ni ukazalo, da se izda nov plačilni nalog v slovenskem jeziku, bi bil tedaj tak, da sme finančna uprava v Sloveniji izdajati tudi srbskohrvaške plačilne naloge itd. če hoče in da slovenski davčni zavezanec nima ustavne pravice zahtevati slovenske plačilne naloge.

Zoper finančno ministrstvo je bila vložena zaradi omenjene odločbe tožba pri državnem svetu. V tožbi tožnik zahteva, da državni svet odloči finančnega ministrstva razveljavi kot protizakonito in zaradi pomanjkljivega postopka. Tožba zahteva dalje, da naj državni svet zavzame načelno stališče glede slovenščine kot uradnega jezika in pojasni, če velja v Sloveniji slovenščina kot uradni jezik ali ne. Tožba je še posebej pobijala tudi dejstvo, da je finančno ministrstvo izdalo svojo odločbo v srbskem jeziku.

Ne vemo, kako bo razsodil državni svet. Ko bo izdal državni svet sodbo, bomo o njih poročali.

Gotovo je, da imajo po ustavi tudi osrednje oblasti, t. j. ministrstva, dolžnost, da izdajajo odločbe za Slovenijo v slovenskem jeziku.

Nad vse zanimiva je pa trditev odločbe finančnega ministrstva za 13. 5. 1936 št. 22.832, da je bila edina pritožba, ki je bila vložena zoper neslovenski davčni plačilni nalog, pritožba, ki jo omenjamo.

Lahko, da se je poročevalec, ki je imel v rokah od nas omenjeno pritožbo, zmotil. Dr. R-i.

južnoameriške »republike«; to vodilo je nastalo iz pravilnega umevanja nepogojnosti vojaške discipline, ki velja tudi za mišljenje vojaka, in z njo nezdružljivega političnega delovanja, ki bodi izraz svobode mišljenja. Zato je vojak po poklicu, najsi se preobleče in posebno, če se preobleče šele en dan prej, kot zasede takoj najvišje mesto v kaki stranki, v politiki tuja prikazen, ki sproži samodejno predstavo

v politiko. Videti je, da so tisti, ki imajo na vesti izber Petra Živkovića in med katerimi se blestijo imena Kramer, Pucelj in Pirkmajer, naravnost hoteli izzvati v javnosti ta vtisk.

Kdor se peča s politiko in s strankarskim delom, ve, da mora prav s svojim delom in svojim strankarskim uveljavljanjem izpričati sposobnost za vodilno mesto. Čisto neodločilna je njegova

sposobnost v poklicu. Če je bil Živković potegnjena iz diskretnosti vojaške službe čez noč na prvo, najbolj izpostavljeno mesto predsednika stranke, je na eni strani opravil pravilno kariero in rekordno hitrost, na drugi strani pa so prvaki JNS pokazali, da ne pripisujejo nobenemu izmed sebe tiste izvedenosti, ki bi šla prvemu izmed njih. »Slovenec« ima sicer prav, ko dvomi, kdo je storil večjo napako, ali tisti, ki so Živkovića kandidirali, ali pa ta sam, vendar je v politiki že tako, da je napaka ene stranke tem večja korist nasprotnikov te stranke, kolikor bolj je tista stranka neljudska, umetna, odzgorajska. Zato se ne izplača tehtati, na kateri strani v JNS je večja napaka, nam zadošča zadoščenje, da se je napaka storila, zadoščenje, da vidimo tisto, čemur resnično v naši »domači strankarsko-politični zgodovini ne najdemo primera«. Kajti to tisto, t. j. general na čelu odstavljenih ministrov, na čelu stranke, ki živi samo v spisih, stranke, ki nosi odgovornost za nesmiselno zamotanje notranje-političnih razmer v državi, to smo doslej nacionalcem vedno očitali; zdaj je zastor dvignjen, činično odstranjen nad vsemi miselnostnimi pridržki političnih obupancev.

Da bo Živković most med ortodoksno JNS in med Jevtićem, bo potrkala JNS neženirano na nestranskega patriota in strateškega strokovnjaka. Da bo vplivala njegova izber na pripadnike stranke, še bolj pa na nasprotnike, bo potrkala JNS neženirano na okolnost, da je bil Živković predsednik diktatorske vlade. Da bo oživila spomin javnosti, kaj to pomeni, bo še sponesla, da je bil Živković krstni

boter stranke in njen prvi »nosilec«. Da pa se iz tega izčisti toliko zaželeno, doslej nikoli pričakano zedinjenje vseh vrst nacionalistov, vabi že vnaprej v svoje naročje vse disidente in vse, katerim je javnost že nataknila oznameno fašizma. Vabi Hodžero, vabi Ljotića itd.

Najsi uspe JNS pri teh »konsolidirajočih« poskusih v celoti ali ne, izber Živkovića pomeni, da želi JNS javnosti groziti. Javnosti groziti, jo plašiti, si pa v politiki dovoljuje samo tisti, ki si pripisuje moč, da bo grožnje izvedel. Tako pomenijo njene grožnje izraz zavesti, da bo imela JNS še moč zavzeti oblast tako ali drugače. Zato je naloga javnosti, da dopove gospodom, ki se gredo patriotične stranke in ki sprejemajo nase nalogo, da združijo okoli sebe vse, kar diha in dela po vzorih fašizma, že sedaj, da bo njih poskus naletel na nezmogljiv odpor prebujene demokracije. Razbili si bodo zobe, najsi so si izbrali novega predsednika, in to z njim vred. Če piše »Jutro«, da je kongres zaradi svojega »edinstvenega in veličanstvenega« uspeha navdahnul nacionalce z novo vero in z novim pogumom, naj še napiše, da so dogodki na kongresu in ob kongresu prepričali vse nasprotnike fašizma v državi, da bo igračka pomesti fašizmarijo z odra notranje politike in da bo še večja igračka pomesti jo s prostora za kulislami, preden izidejo. Ljudstvo je že doživelo in še doživlja, kakšna je »nacionalna politika od znotraj in od zunaj«. To je dovolj, da bo znalo ljudstvo predhodno poskrbeti, da »nacionalne politike na znotraj in na zunaj« ne bo niči mikalo, naj poskuša.

V tem je res uspeh kongresa JNS, ali ne za JNS.

„Kupujte domače blago!“

(Dopis)

Tablice v izložbenih oknih mnogih trgovin nas opominjajo, da kupujemo domače blago. Prav je in v redu, če s kupovanjem domačega blaga podpiramo domačo proizvodnjo in s tem svoje ljudi. Ali pravilneje bi bilo, če bi se opomin glasil: Prodajamo domače blago! Kajti v največ primerih ni odvisno od potrošnika, kakšno blago kupi, ampak od trgovca, ki robo prodaja. Na predmetih navadno ni zapisano, od kod je blago. Kupcu je večinoma odtegnjen pregled nad izvirom blaga; največkrat še prodajalec sam ne ve, ali je blago domače ali tuje.

Mnogo blaga je izdelanega doma, toda iz snovi tujega izvira. Morda celo iz tvarine, ki jo sami pridelujemo. Manjka nam torej tudi pregled nad izvirom snovi, iz katerih se izdeluje blago, ki se potem prodaja kot domače. Dokler ni takega pregleda, je pozivanje občinstva h kupovanju domačega blaga iluzorno. Ker torej ni odvisno od občinstva, kakšno blago kupuje, bi bilo bolj na mestu napisati: Prodajamo domače blago! Po teh bi prodajalci bili vsaj moralno zavezani, nuditi res domače izdelke ali pa opozoriti kupca, da je blago tujega izvira.

Mali trgovci, ki ne jemlje naravnost pri proizvajalcu, navadno še sam ne ve, odkod je blago, ki ga prodaja. Neznani mu je celo izvir blaga, ki ga pridelujemo doma v prav obilni meri, kakor n. pr.: sadje, zelenjava, cvetice, konzerve, manufaktura, pisalne potrebščine itd. Če bi bilo pri nabavljanju blaga več narodne zavesti, bi marsikatera panoga našega gospodarstva oživela in tisoči in tisoči dela željnih rok, ki sedaj počivajo v pomanjkanju, bi dobilo zaposlitev na domači zemlji. Denar, ki se sedaj izteka ven, bi ostal doma in oplajal domače gospodarstvo.

Mnogo vrst blaga doma ne izdelujemo, da smo navezani na uvoz. V takih primerih bi bila naša dolžnost, uvažati blago iz slovanskih in nam naklonjenih držav. V to vrsto spadajo predvsem manufaktura, kemični izdelki, industrijske, pisalne in risalne potrebščine i. dr. Naša trgovina se drži še vedno starih navad, mami jo blesteča reklama, zadovoljuje se s ponudbami, ki ji prihajajo same od sebe, ne da bi tudi sama iskala novih nabavnih virov. V reklamah so zlasti Nemci do vseh odtenkov škrajno rafinirani, pa zato posebno pri nekaterih vrstah srečujemo izdelke izključno nemškega izvora.

Pri tem ne gre za kak nabuhel nacionalni šovinizem, ampak za stvari čisto gospodarskega značaja. Pravilo bi moralo biti, da je dati prednost boljšemu in cenejšemu blagu, pri enaki kakovosti in ceni pa blagu, ki nam je bližje. Razni optični predmeti, precizni instrumenti, kemični izdelki in druge vrste blaga češkega, francoskega, angleškega in drugih izvirov tako po kakovosti kakor v ceni popolnoma odgovarjajo nemški robi, mi pa vanje še ne vemo ne. Tega je deloma kriva naša lagodnost in vsiljiva reklama, ki se jej nekritično vdajamo, še več pa dotične dežele same, ki si s svojo pasivnostjo ne znajo poiskati novih trgov in odjemalcev.

Če kje, se vprav tu v polni meri uveljavlja pregovor: Stara navada je železna srajca. Kjer smo jemali pred vojno, tam krijemo svoje potrebščine še sedaj. Česar ni kriva pomanjkljiva vzgoja, je pa mlačna malomarnost. Prej, dokler smo bili narod brez lastne državnosti in brez potrebnih strokovnih šol, je to bilo še nekako opravičljivo; danes pa ni več. Posameznik ne zmore dosti, skup-

nost pa lahko vse. Tu bi morale poseči vmes pred vsem strokovne šole — trgovske — pa tudi organizacije in vsa zavedna javnost. Narodna zavednost mora najti izraza ne samo v lepo donečih napisih, nego tudi v praksi. Dokler tega ne bo, nas bodo drugi narodi po pravici imeli za objekt izkoriščanja.

Semkaj spada še nekaj, o čemer se je pred leti že precej pisalo, toda brez vidnega uspeha. To so naši javni lokali. Naj se sodi o naši književnosti in časnikarstvu kakor že hoče, dejstvo je, da se nam jih ni sramovati pred tujim svetom. V razmerju s svojo maloštevilnostjo prekašamo v tem pogledu tudi največje narode. Poleg številnih časopisov imamo lepo vrsto revij, znanstvenih, strokovnih in leposlovnih, pa tudi sicer nam vsak dan prinese kako knjižno novost. Mnogi naši pisatelji in kulturni delavci bi kot pripadniki kakega večjega naroda uživali svetoven sloves. Tako pa mnogi životarijo iz dneva v dan v revščini in pomanjkanju, a velika večina celo tako imenovanih omikancev vé zanje komaj po imenu. Razni svetovni prvaki in filmske zvezde, ti danes privlačijo.

Pogled v naše javne lokale je za nas vse prej kakor časten. Če pride Nemec, magari iz rajha, da, ta se počuti v njih kakor doma. Vse polno nemških listov, revij in ilustracij, deloma najslabše kvalitete. Naj zahteva kdo slovensko revijo, n. pr. Ljubljanski Zvon, Dom in Svet ali Sodobnost, pa bo dobil odgovor, kakor da je kje v Clevelandu. Postregli mu bodo z Wahre Geschichten, s kleines Witzblattom in morda še z Lustige Blätter. Raznih tujih modnih revij kar mrgoli celo po več izvodov. Izmed ilustracij prednjačijo nacistične, ki prikazujejo najneznatnejše dogodke iz kljukaste dežele. Edine slovenske »ilustracije« se niso mogle vzdržati...

Tu bi bilo najprej začeti. Javni lokali so zrcalo, ki verno podajajo našo sliko. Kje v nemških krajih, recimo v Beljaku, Celovcu ali Gradcu se dobi kak slovenski list! Kdor bi ga zahteval, bi ga pogledali kot predrznega izzivca. Pri nas pa se še najvažnejših revij ne dobi povsod. Mnoge teh se boré za svoj obstanek samo zaradi naše malomarnosti. Malo cenimo sami sebe. Malih listov, ki so čisto pomembnejši od velikih, še omenjati ni treba. Nedavno je zapisal neki francoski politik: Kdor hoče poznati pravi izraz francoskega mnjenja, mora čitati male liste, podeželske tednike; veliki pariški listi so po večini podkupljeni in pišejo na naročilo vladajočih.

Zahtevati, da se odstranijo iz naših lokalov vsi tuji listi, bi bilo abotno. Že zato, ker se znaten del naših dohodkov steka iz tujkega prometa. Toda zapostavljanje lastnega slovenskega tiska pred tujim je sramotno za nas. Vsaj glavne slovenske revije in pomembnejše liste bi moral imeti vsak večji javni lokal. Nekaj tujih listov manj, posebno tistih, ki so v več izvodih, pa bo denar za slovenske tu.

Stvar ni tako malopomembna, kakor bi se zdelo na prvi pogled. Gospodarska stiska sili mnoge, da iščejo čitila po javnih lokalih. Kavarna n. pr. že dolgo ni več potrata; mnogi so naravnost navezani nanjo, če se hočejo vzdržati na tekočem. Po več revij in listov si morejo privoščiti le še zelo redki.

Kakor pri nabavljanju blaga posameznik ne zmore dosti, tako je tudi tukaj. Potrebno je torej delo po nekem načrtu. Kdo naj ga začne, kdo

Velike ali majhne občine?

Občinske volitve se bližajo, zato je vprašanje občin zopet v sredi javnega zanimanja. Ko je bil objavljen zadnji zakon o občinah, se je javno poudarjalo, da je vprašanje velikih ali malih občin rešeno, da je konec malih občin. Takoj pri izvršitvi se je pokazalo, da ni mogoče organizirati samo velikih občin. Občine se ne morejo omejiti kakor geometrične ploskve, ker morajo ostati gospodarska organska telesa. Od prve ureditve novih občin se neprestano pojavljajo zahteve, da se na novo urejene občine zopet preuredi.

Res je sicer, da sem in tja samo častiljubni politični ljudje po deželi ustvarjajo nastroj za tako preureditev občine, da bi imeli več upanja, da postanejo župani, res je pa tudi, da je ustvaritev večjih občin med kmečkim ljudstvom težko vprašanje in da je bilo med kmečkim prebivalstvom vedno malo naklonjenosti do velikih občin. Zato so bile tudi majhne občine vedno programska zahteva vseh kmečkih političnih strank. Ako kdo pogleda v pretekli dobi dejavnost SLS, vidi, da se je pod njenim vplivom vedno množilo število kmečkih občin po deželi. Kmet ima čisto jasen občutek, da more obvladati občinski aparat brez posebnega uradništva samo v majhni občini. To stališče je poudarjalo dosledno tudi radikalna stranka kot izrazito kmečka stranka v predvojni Srbiji. Kadar je prišla do veljave, je bila vselej ena izmed prvih najnujnejših zahtev po malih, v resnici samoupravnih občinah.

Zagovorniki obsežnejših občin uveljavljajo proti malim občinam v prvi vrsti očitke, da ne zmorejo večjih socialnih bremen, ki jih prinaša vedno napredujoča industrializacija dežele. Ta očitek je pri sedanji ureditvi domovinske pravice v resnici tehten.

Davkoplačevalci v občinah okrog Kranja se že sedaj vprašujejo, kaj bo, ko se nekoč postarajo in obnemorejo delavci, ki hodijo na delo v tekstilne tovarne v Kranj. Njihov zaslužek ni tak, da bi si mogli za stara leta kaj privarčevati. Dohodke njihovega dela spravijo po večini tovarnarji, ki so poglavito tuji, davčne dohodke tovarni spravi občina Kranj. Socialna skrb za delavstvo, ki prihaja iz okolice, pa ostane domačim občinam.

Deloma bi se dalo to vprašanje pravičneje urediti, ako bi se bližnji, že skoraj popolnoma delavski kraji priključili mestni občini Kranj, vendar bi ostala ta rešitev polovičarska. Vseh krajev, od koder prihajajo v Kranj na delo, vendar ni mogoče kar priključiti kranjski občini.

Občina je pretežno gospodarski organizem, ki ima po večini gospodarske naloge. Zato je upravičeno vprašanje, ali mora biti res odločilno za pripadnost v eno ali drugo občino, kje kdo spi ponoči in ne, kje kdo dela in dobiva dohodke. Za državne uslužbenke je vprašanje rešeno v tem smislu, da je vsak pristojen v občini, kjer je stalno nastavljen. To vprašanje je še veliko bolj pereče za industrijsko delavstvo. Zakaj to ne bi bilo pristojno v občini, kamor spada tovarna, od katere dobiva občina pri davkih občinske doklade. Ako bi bilo vse delavstvo v tovarnah z družinami vred pristojno v isto občino, kakor tovarna, bi občinska uprava imela mnogo več interesa nasproti tovarnarjem uveljaviti socialno skrb za to delavstvo in bi imela tudi veliko večji vpliv in moč, da bi to v resnici dosegla pri tovarnarjih. Občinske uprave okoliških občin so nasproti tovarnarjem v mestni občini popolnoma brez moči in brez sredstev. Ravno tako so industrijski delavci nasproti mestni občini, v kateri služijo malo sebi, mnogo tovarnarjem, brez vsakega vpliva. Nasprotno pa se hudujejo nad temi delavci davkoplačevalci domačih občin, ker ti ne nosijo nobenih bremen, pač pa imajo volilno pravico in s tem vpliv na občinsko gospodarstvo.

Zato je skrajni čas, da se uredi domovinska pravica industrijskega delavstva v tem smislu, da mora biti pristojno v tisto občino, kamor spada tovarna ali obrat, kjer je zaposleno.

Druge socialne in zdravstvene naloge bodo mogle reševati manjše kmečke občine na ta način, da bodo po potrebi v zvezi s sosednimi občinami ustanovljale skupne zdravstvene domove, protituberkulozne dispanzerje, hiralnice itd. Vzdrževanje šol in občinskih potov ter drugo občinsko upravljanje bodo pa obzagele tudi manjše občine. Tako bo mogoče ustreči stari kmečki zahtevi po manjših občinah, za katere so dani pogoji v zemljepisni legi po gospodarski zaokroženosti posameznih dolin ali ravnin z izrazitimi gospodarskimi središči. Popolnoma izključiti se pa vsi spori za občinske meje ne bodo dali nikoli, ker so občine živi organizmi, ki se gibljejo in izpreminjajo kakor vse živo.

organizira? Vsi. Ali nekdo mora začeti. Pred leti se je o tem v Jugoslov.-češkoslovaški ligi v Mariboru že nekaj debatiralo. Tudi v Ljubljani. Toda preko besed ni prišlo. Vprašanje tiska v javnih lokalih je še važnejše od prvega, ker je vidnejše, neposrednejše in lažje rešljivo. Stanje, kakor je sedaj, nam ni samo v sramoto, temveč tudi v škodo, narodno, kulturno, gospodarsko in socialno. Ali bi ne bil mogoč skupen nastop vseh, ki se zavajajo, da je tako?

D. M.

Dr. Ivo Štampilhar:

Varščine demokracije

(Nadaljevanje)

Ljudstvo potrebuje poroštev, ki učinkujejo že s samim obstojem, in nekaj takih poroštev bi bilo sledečih:

Poveritve mandatov ne izvrši zbornica, temveč že volilno sodišče (ali volilni odbor), torej organ volilcev, ne organ poslancev, izvoljencev. O vsakem načrtu zakona naj se predhodno izjavi posebno sodišče v varstvo ljudskih svoboščin, ali ustreza ustavnosti in zahtevam demokracije ali ne in vsak zakon sme biti tudi po uveljavljanju pri tem sodišču tožen zaradi protidemokratskih namer. Vsak zakon političnega značaja, kakor volilni red, zakoni o tisku, o društvi in zborovanjih itd. naj bi šel po izglasovanju v parlamentu še skozi glasovanje volilcev in naj bi obveljal le, če ga sprejme določena večina volilcev, in sicer v zloženi državi določena večina volilcev v vsakem delu države posebej.

V dvomu, ali ima neki zakon politični značaj in mora zaradi tega še skozi glasovanje volilcev, odločaja uradoma ali na tožbo že omenjeno posebno sodišče v varstvo ljudskih svoboščin. To sodišče bi moralo biti seveda odtegnjeno vsakršnemu političnemu vplivu, zlasti pa vplivu parlamenta. V ta namen bi morali biti njegovi člani izžrebani in zanje določena posebna stroga strokovna in osebna kvalifikacija. Najmanj polovica členov bi se morala v določenih razdobjih nanovo izžrebati, tako da bi se sodišče stalno obnavljalo brez ozira na politične moči, hkratu bi pa bilo sposobno vzdrževati nepretrganost in skladnost poslovanja. V zloženi državi bi moralo odpadati na vsako pokrajino isto število členov, in v vsakem senatu tega sodišča bi moral biti iz vsake pokrajine po en člen. Tako in takó sestavljeno sodišče ljudske vrhovnosti bi pač bilo resnično »sodišče za zaščito države«. Bilo bi pa tudi vse drugačen »korektiv« parlamenta, kakor doslej uvedene »druge, gornje hiše«. To velja posebno za nas, ko se v zadnjem času »gornji hiši« pripisuje zasluga, da mora ostati še vse pri starem, oziroma da vidimo od obljub veliko manj, kakor Francozi.

Na pravem gospodarskem in družbenem redu sloneča, od delovnega ljudstva usmerjevana posredna demokracija ne bo doživljala zlahka revolucij, t. j. prevratov od spodaj. Pričakovati sme le državnih udarov, revolucij od zgoraj, ki si jih dovoljujejo trenutni oblastniki, kadar se jim zdi, da bi bila država v nevarnosti, ako oni niso na oblasti. Za take kritične trenutke bi moralo prevzeti naše sodišče nalogo, da razglasi državljanski upor, oprostitve državljanov od vsakršnih dolžnosti od države, dokler se ne bi obnovila spet zakonita oblast. V napisanih ustavah ne srečate nikjer predpisov, da imajo državljanji pravico do upora, in vendar nam prav uspehi fašizma, ki so se zarodili v vodilih demokracij, svetujejo, da je potrebno vnesti v ustavne svoboščine tudi to pravico. Kajti s takim predpisom bo v zvezi s

kazenskim zakonom vsak, ki tvega in meri na državni udar, že vnaprej zaznamovan kot veleizdajalec, kot element, ki ga ima družba pravico brez pardona in brez ozira na njegov položaj izločiti.

Nasproti temu sodišču člani parlamenta ne bi bili nedotakljivi. Po odredbah o ministrski odgovornosti bi jih sodilo brez predhodnega vprašanja parlamenta, na tožbo vsakogar. Pravica parlamenta, da s preprostim političnim glasovanjem odloča o tem, ali se naj osumljeni minister izroči sodišču ali ne, je povsem nedemokratska in predstavlja tipično prisvojitve ljudske vrhovnosti. Politika odgovornost se ne tehta po glasovih, temveč se samo sodi. Za naše razmere bo v tej smeri koristno, da se spomnimo, da so bili prvi poslanci narodnega predstavništva vsi po vrsti samoizvoljenci. Prišli so namreč v predstavništvo brez volitev; večina je sicer bila izvoljena pri zadnjih volitvah v prejšnjih državah, ki so prenehale, torej je tudi takratni mandat ugasnil. Nekaj je bilo pa kar »kooptiranih« od ostalih »izvoljenih«. Od kod so ti poslanci vzeli pravico, da naj oni, oziroma »njih pravni nasledniki«, t. j. poslanci, izvoljeni na podstavi volilnega reda, ki so ga postavili samoizvoljenci, odločajo, ali se osumljeni minister izroči ali ne, bo vsakomur jasno: ravnali so se po previdnosti, ki jo narekuje lastna korist. Vedeli so, da se v strankarski politiki deli z nogami mnogo bre, da si pa glave odpuščajo vse. Zato se pa tudi vsi grehi naše notranje politike vlečejo do naših dni že od takrat, ker je ta glavni greh takoj v začetku rodil sad v prvi diktirani vladi.

Iz teh izvajanj bo razvidno, da mi v nasprotju s fašizmom iščemo slabosti parlamentarne demokracije v nameri, da jih odpravimo tako, da se zastavljamo za pravičen gospodarski in družbeni red in za zavarovanje ljudske vrhovnosti, ki je parlamentu za določen čas in v določene politične namene posojena, ki si je pa parlament nikakor ne sme prisvojiti, medtem ko fašizem zametuje parlamentarno demokracijo v načelu, da jo odpravi sploh. In ko postavljamo varščine zoper izrabljanje ljudskih pooblastil po parlamentu in nedotakljivosti njegovih členov, nas utegne doleteti očitke, da skušamo uvesti demokracijo ulice, asfaltno demokracijo. Tudi v tem pogledu smemo pokazati na fašizem kot tistega, ki je namesto resnične demokracije in ljudske vrhovnosti uvedel teater asfaltno demokracije, »demokracijo« manifestacij in sprevodov, »demokracijo« zastav, brzokav, predpisanih prikov in postrojenih množic v krogih. Kajti naši pomisleki zoper nam znano parlamentarno demokracijo skušajo njene nezadostnosti odpraviti z »organizacijo resnične volje delovnega ljudstva in z organizacijo učinkovanja te resnične volje, torej ne s prireditvami z ljudstvom, ne z organizacijo ljudstva v »povorkah«, ovacijah in manifestacijah, ki naj potrdijo »avtoriteto« kakega voditelja ali celo gospodarja.

Opazovalec

29.

Aktualnosti.

Med sodelavci priloge »The Little Entente Supplement« pri strokovnem listu »Financial Times« z dne 15. 6. 1936 je prispeval tudi notranji minister dr. Korošec sestavek o jugoslovanski dinastiji, ki je bil objavljen na uvodnem mestu IV. dela.

30.

Potrebna okrožnica.

Poročajo nam o notranji okrožnici z imenom »manifest«, katero je poslal izvršilni odbor JNS vsem organizacijam te stranke in s katero jih »obvešča o poteku kongresa in o izvolitvi Petra Živkovića za predsednika stranke«. Ker časopisje o teh dogodkih ni poročalo ničesar ali pa, ker organizacije JNS ne berejo časopisja, je bilo obvestilo organizacij po okrožnici seveda zelo potrebno.

31.

Pojmovanje poslančeve nedotakljivosti.

V procesu zoper Arnautovića in tovariše brani dr. Baričević, ki je sam poslanec in člen Jevtičevega kluba, tovariša Vasilija Trbića. Potem, ko je državni pravdnik prebral obtožnico, se je imenovan zagovornik dvignil in obrazložil svoj ugovor zaradi nepristojnosti sodišča. Med drugim se je lotil tudi pomena poslančeve nedotakljivosti in je določil pomen tako-le: Nedotakljivost je skupnost pravic, skupnost privilegijev, ki jih dajejo ustava in zakoni poslancem zato, da se ti razlikujejo od drugih državljanov. Nedotakljivost je torej nekakšna barva ali kraj, po katerem spoznaš na prvi pogled poslanca. Zelo dobro. Ali naj se nam ne zameri: po našem mnenju se današnji poslanci v resnici razlikujejo od drugih državljanov, toda ne po nedotakljivosti, temveč po junaškem kandidiranju na Jevtičevem seznamu.

32.

Na novo delo!

Tako kliče »Jutro« z dne 15. 7. t. l. v uvodniku, kjer pravi tudi povsem nedolžno to-le: Teh 14 dni je pokazalo, da so bile brez vsake podlage najrazličnejše senzacije o sporih in razdori med voditelji. V vodstvu stranke vlada ne samo sloga, temveč celo sloga med slogo in med čvrsto voljo stranko tako okrepiti (izg. okrepiti), da bo lahko v praksi (!) izvedla svoj delovni program.

33.

Najnovejša nacimistika.

Vodja jugoslovenov ni ta ali ona oseba, temveč nista to nihče drugi, kot »jugoslovanski narod« kot tak in pa državna misel. Škoda, da ni »Jutro« ki nam to poročilo posreduje, pristavilo še pri »državni misli« dodatek »kot taka«. Potem bi bilo poročilo vsaj, kar se nejasnosti tiče, dosledno — pojasnjeno.

Mož ljudskega zaupanja

19. julija so bile za Mačkov rojstni dan v Zagrebu velike svečanosti. Svečanosti, ki se jih je udeležilo hrvaško ljudstvo z dušo in srcem in kakor jih ne more biti in jih tudi ne bo deležen nihče, ki si ni znal pridobiti zaupanja ljudstva, pa če stoji milijon pendrekov za njim in če mu ti pendreki naženejo skupaj milijon najetih ali strahovanih kričavcev.

Hrvatje slave v dr. Mačku vodnika, ki so si ga izbrali sami, a razen tega tudi vodnika, ki jim je vselej in povsod odgovoren, čigar naloga je, da vrši njihovo voljo. Hrvatje spoštujejo v dr. Mačku tudi moža, ki je stal za svojim prepričanjem in ga ni imel nikoli na prodaj za kak ministrski sedež. Ko je imel izbiro, da izda hrvaštvo in gre v ministrstvo ali pa da ostane zvest svojemu narodu in svojemu prepričanju in gre v ječo, polno

nesnage, uši in stenic, si je izbral zadnje in je dolga leta trpel v ječi, ki mu je hudo zrahljala zdravje, brez ozira na duševne muke, ki jih trpi v takih razmerah npravnstveno visoko stoječ človek.

Ne more biti dvoma, da je ravno to preganjanje in trpinčenje dr. Mačka s strani jugoslovenskih nacionalnih režimov pri Hrvatih prav posebno utrdilo ljubezen in zaupanje do njega, kakor je na drugi strani poglobilo sovraštvo hrvaškega naroda do jugoslovenskih nacionalistov. O tem zadnjem pričajo živo dogodki v Kerestincu in drugje. Danes stoje Hrvatje za dr. Mačkom kakor en mož. Za tiste pa, ki so bili kakorkoli udeleženi pri gonji zoper njega, posredno ali neposredno, imajo samo izraze studa in mrznje.

Slovesnosti v Zagrebu govore glasno in razločno. Govore vsem, da se z nasiljem ne ustvarja zaupanje, z ječami ne zbuja ljubezen. Kažejo, da je ljudstvo povišalo tistega, ki so ga hoteli drugi ponižati, da pa lastno samozvano poviševanje nima cene. Spričujejo osnovno resnico, da ljudski nagon loči tiste, ki se mu predstavljajo z velikim narejenim sijajem kot njegovi vodniki, pa ga pri tem odirajo in spravljajo izsiljeni denar v tujino, od onih, ki vztrajajo ob njem, tudi v stiski in nadlogi, tudi v nesreči, tudi za ceno lastne sreče in ob žrtvah.

Ob svečanostih pa je pokazal tudi dr. Maček, da se zaveda svojega položaja v hrvaškem narodu in da je že zaradi tega spoznanja svojega mesta vreden. Dejal je, da bi ga na svečanostih sploh ne bilo, če bi slavili samo njegovo osebo. Sprejema pa pozdrave in voščila za gibanje, ki ga vodi, za cilje, ki se jim je posvetil, in poleg vzora svobode je poudaril vzor in zapoved socialne pravičnosti.

V teh dveh zahtevah: po svobodi in socialni pravičnosti je obsežen ves cilj hrvaškega ljudstva. Menda ni treba še posebej pristavljati, da prav tako tudi slovenskega. Ne bo pa svobode in ne bo pravičnosti, dokler je dana mogočnost, da vsak hip s silo lahko razpolaga z vsemi stvarnimi in duhovnimi dobrinami slovenskega ali hrvaškega naroda

Naj še dodamo, da je nagovoril dr. Ivan Pernar Mačka kot predsednika Hrvaške kmečke stranke in da se je udeležila svečanosti tudi skupina Slovencev s — slovenskimi zastavami!

Nove dajatve groze

Novo prijaznost nam pripravlja jugoslovanski nacionalni centralizem.

Načrt novega zakona o elektrifikaciji hoče namreč uzakoniti določilo, da bi se ustanovil nekakšen usrednji elektrifikacijski sklad, ki naj bi kril primanjkljaje pri tistih elektrotehničnih napravah in podjetjih, ki ne donajajo nobenega dobička. To se pravi, ta sklad bo omogočal podjetja, ki so ali slabo upravljana ali negospodarsko ustnovljena.

V ta sklad bi plačevala vsaka elektrarna 2% od svojih dohodkov, kar bi dalo okoli 20 milijonov na leto.

To bi bila spet dajatev, ki bi v prvi vrsti in najbolj zadela Slovenijo. Kajti vprav Slovenija je najbolj elektrificirana dežela v naši državi. Zato je neizogibno, da bo dobro polovico prispevkov v ta znameniti sklad nosila spet naša dežela, kljub temu, da je najbolj obubožana prav zaradi javnih dajatev. In kljub temu, da se na jugu gospodarstvo dviga, medtem ko pri nas zaradi stalnega odтока denarja v strahoviti višini nevzdržema hira in propada, bi po tem

nacionalnem načrtu morali še plačevati za to, da bo naše gospodarstvo še nadalje in še bolj propadalo, da se bo ono na jugu še nadalje dvigalo. Pri tem pa je zlasti treba povedati na ves glas, da pri nas propada gospodarstvo navzlic temu, da ima vse pogoje za razvoj, doli pa hočejo oživiti gospodarsko panogo, ki teh pogojev nima. Načrt sam vsaj to

upoštevata in priznava, ko domneva in zahteva, da bodo na jugu podjetja, ki zaradi slabe uprave in negospodarske osnove ne bodo mogla uspevati, zaradi česar pa naj krijemo izgube — mi!

In k 630 milijonom, ki jih plačujemo že zdaj več, kakor stane državo Slovenija, naj bi prišlo še novih dobrih 10 milijonov.

Zakaj vse to? Zato, ker so jugoslovenci centralizirali vse v Belgradu in tako omogočili, da dela

Če kaj, je ta načrt dokaz za pravičnost zmeraj in zmeraj ponavljane zahteve: Ne bomo prej zadovoljni, dokler nimamo popolne finančne samouprave.

Različna svetova

»Slovenec« govori v uvodniku dne 12. julija t. l. o »Zaščiti slovenski industriji«. Razmotriva vprašanje Zenice v Bosni, kjer se misli ustanoviti velika železninska industrija. Ta industrija bi gotovo v kratkem zadušila vso slovensko železninsko industrijo in za premogovniki v Trbovljah bi prišle na vrsto Jesenice.

Takih in podobnih sestavkov je lahko bral vsakdo v »Slovenecu« in drugje že od prvih let

naše državne skupnosti s Srbi. Spominjamo se, ko so pred kakimi petnajstimi leti že protestirali celo ljubljanski jugoslovenski časniki, da so se oddajale državne nabave železnih postelj raje v Nemčijo, kakor ljubljanskim Strojnim tovarnam in livarnam kljub temu, da so bile te domače cenejše. Zanimivo za slovensko politično in še bolj gospodarsko naivnost je bilo, kako je bil takrat skoraj vsak Slovenec prepričan, da se je moglo kaj takega pripetiti le bolj po nerodnosti, slučajno, zaradi korupcije nekaterih, ter da bodo takoj posegli tisti slavni »činitelji« v Belgradu vmes, brž ko bodo zvedeli, kakšne očitne nepravilnosti v škodo države in domačega gospodarstva se vrše. Po skušnjah s prejšnjo avstrijsko upravo, ki je bila v gospodarskih in finančnih stvareh precej korektna, tem dobrim slovenskim podložnikom sploh ni šlo v glavo, da bi moglo biti drugače, češ saj smo vendar v svoji »nacionalni« državi, in naši »bratje« vendar ne bodo hoteli, da bi »bratovska« Slovenija propadala. Ni jim šlo v glavo, četudi so se slabe skušnje vrstile in množile leto za letom, četudi so prenašali eno naše podjetje za drugim na jug, čeravno so naši premogovniki zastavljali že dolgo dobo, vsako leto bolj, v korist srbskim premogovnikom, tako da propadajo in da z njimi vred propada slovenski rudar.

Spominjajte se tiskovnega sklada tednika »Slovenije«!

Prepričane Slovence, ki jim je slovenstvo zapoved vesti in aravnosti, prosimo, da podprejo razširjanje čiste slovenske misli s tem, da nakažejo primeren znesek za

tiskovni sklad
našega tednika »Slovenije«.

Kar je pa pri stvari najhuje: ta nova železninska industrija bo nastala s pomočjo državnih podpor. Z državnim denarjem bo ustanovljena in kadar bo omahovala, bo seveda spet dobila podporo iz državnih blagajn. To se pravi, ker davki iz srbskih pokrajin komaj krijejo dohodke lastne uprave: v prvi vrsti slovenski denar bo stavil te železarne, to se pravi dalje, slovenska industrija sama bo plačevala davke zato, da bo lažje in hitreje likvidirana.

Po geslu jugoslovensko-nacionalne Narodne Odrbane, da je treba »slovenščino likvidirati«. Likvidacija na gospodarskem polju je vsekako zelo uspešen začetek.

Morebiti bo vsaj primer Zenice izučil slovenskega človeka. Izučil, da bo videl in sprevidel, da oportunistična politika ne dovede nikamor iz preprostega razloga, ker je tam doli ne razumejo. Da bo sprevidel, da je na mestu samo odločna, brez-kompromisna politika.

Samo eno bi bilo dobro: da ne čakamo dotlej, ko bo za premogovniki še slovenska železninska industrija na tleh in ko bo tako spet hudo oslabljena odporna moč našega naroda.

„Zbor“ in njegove metode

Napad na nas je torej izšel iz uredništva Zbora. Tega nismo pričakovali. Uredništvo sicer preklicuje in popravlja, česar ne more braniti, a olepšava svoje pisanje in se izmotava s kopo besed iz zadrege. Previsoko smo ga ocenjevali in svoja vprašanja bi si bili lahko prihranili. Saj po lastni trditvi zelo dobro pozna vse, kar je »Slovenija« pisala in je torej zapisalo skrajno žaljive stvari kljub temu, da je vedelo, da nima zanje senice dokaza. Pa pravi, da je treba nasprotnika poznati, če se hoče z njim načelno polemizirati. To, kar sta »Prelom« in »Zbor« napisala na naša izvajanja, naj bo torej resna polemika! Hvala lepa, na tej ravni polemike ne bomo vodili in prazne slame ne bomo mlatili. Naj uredništvo ne pričakuje, da bomo zanjeprej njegove besede preveč tehtali. Če je hotelo načelno debato, smo mu dali za to prilike dovolj, pa se je take debate raje izognilo.

Nič nismo na slepo trdili. Svoje pojmovanje o narodu in narodni enakopravnosti, o nacionalizmu in stanovščinarstvu smo načelno ponovno razložili in je zato jasno, zakaj odklanjamo »Zborovo« nacionalno politiko. (Zborovci bi seveda radi videli, da bi nam bil Ljotić kot njihov oboževan Führer nedotakljiv, a jim žal ne moremo ustreči. Mimo Ljotića kot politika ne moremo, drugače pa mu želimo dolgo življenje in več kritičnih prijateljev in manj slepih oboževateljev.) Če smo torej zapisali, da zborovska ideologija nasprotuje naši narodni enakopravnosti in je njen nacionalizem protiljudski in velikosrbski, smo s svojega stališča za to upravičeni. Če Zborovci tega ne uvidevajo in čutijo take trditve kot krivico, jim seveda ne moremo pomagati, njih subjektivno mnenje nas ne sme preveč zanimati. Tudi JNS ima enakopravnost Srbov, Hrvatov in Slovencev v svojem programu in nemara se tudi tam najdejo naivneži, ki v to verujejo. Seveda nismo vsega čitali, kar so Zborova glasila kdaj načelnega ali nenačelnega pisala. Bog varuj, če bi bili k temu obsojeni! A čitali smo dovolj (še Ljotića samega smo slišali v Ljubljani!), da se obvarujemo tako površnih sodb, kakršnih srečavamo toliko v »Zboru«.

Mali zapiski

Prepovedan tisk.

Državno pravdnštvo v Zagrebu je prepovedalo širiti letaka:

a) Gospodinu predsedniku ministrarskoga savjeta;

b) Braća seljaci u Vojvodini bez razlike narodnosti i vere.

Letaka sta izšla v Zagrebu.

Strnitev slovenskih skupin.

Doslej je bilo vsaj na zunaj ločeno slovensko kmečko-delavsko gibanje, ki se je začelo na osnovi podobnega programa, kakor ga ima Hrvaška kmečka stranka. Zadnji številki »Slovenske zemlje« in »Stare pravde« pa prinašata enako se glaseče obvestilo, da so se vse skupine tega gibanja združile ter da bo poslej izhajal en sam list kot glasilo vsega slovenskega kmečko-delavskega gibanja. List bo tudi v naslovu združil obe struji in se bo imenoval »Slovenska zemlja« z geslom »Za staro pravdo«. Izhajal bo tedensko.

S slovenskega stališča je pozdraviti to, kakor sploh vsako strnitev slovenskih vrst. Kajti le, če bo slovensko gibanje kolikor mogoče enotno in strnjeno, smemo pričakovati, da se bodo dokončno izsušile mlakuže nacionalnega jugoslovenskega centralizma in da ne bodo več kvarile in okuževale zdravega zraka slovenske zemlje.

Zanimiva amnestija.

O priliki zaupnih pogajanj med Berlinom in Dunajem so nekateri listi zabeležili, da pripravlja avstrijska vlada široko amnestijo, ki bo obsegala vse socialno-demokratske in komunistične obsojence. Tako izjavo da je dal sam kancler Schuschnigg. Gotovo je, da bi se avstrijska vlada s tako amnestijo znatno razbremenila svojih napak, ne bi pa z njo pridobila delavstva, ki slej ko prej zahteva vrnitev političnih svoboščin. Vest se je izkazala za prenačljeno, kar sledi že iz dejstva, da se je med Berlinom in Dunajem dosegel sporazum. Potem bo tudi nad Avstrijo zavihrala nacistična zastava. Pomiloščeni bodo ne morda tisti, ki so se bojevali za ustavo, na katero so prisegli, marveč nasprotno: nacistični pučisti. Vrniti se bodo imeli brez kazni tudi nacistični begunci. Zastonj je tekla kri avstrijskih delavcev za svobodo in demokracijo. Slovencem na Koroškem se bližajo še slabši časi. Za nas pa nastajajo nove naloge: podvojiti moramo pred vsem svojo pozornost nasproti nemškemu fašizmu na naši severni meji, pa tudi med nami samimi. Nemci sistematično kupujejo slovenska posestva, ustanavljajo industrije in se sploh na vseh področjih vrivajo v naš življenj. Sem prihaja tudi precej denarja za nacistično propagando; »Populaire« navaja neki list kar imenoma.

Göbbels Schmelingu.

Ko je Schmeling vrgel ob tla črna Louisa, mu je brzojavil Göbbels, minister za propagando, med

drugim sledeče: Vem, da ste se bojevali za Nemčijo. Vaša zmaga je nemška zmaga. Ponosni smo na Vas.

Kaj pa, če bi bil zamorec zboksalschmelinga? Potem bi to seve ne bil nemški poraz. Kajti nacionalna logika ima svoje posebne zakone.

Novo morilno sredstvo.

Nemška industrija zaposluje sto tisoče delavcev pri izdelovanju topov, strojnic, tankov, letal, podmornic in drugega morilnega orožja. Vsi laboratoriji delajo s polno paro noč in dan v službi vojne tehnike: — preizkušajo nova morilna sredstva, o kakršnih se do sedaj svetu še sanjalo ni. Nedavno so preskusili bombardiranje s strupenim prahom, s katerim so bili nemški vojaški strokovnjaki nad vse zadovoljni. Pri preizkusih je bil navzoč sam Hitler. Bombardiranje s strupenim prahom je učinkovitejše in strahovitejše od bombardiranja s strupenimi plini. Te raznese veter in se v zraku in mokroti razredči, prah se pa vleče in prilepi ter obdrži svojo strupenost tudi razredčen, ker je v bistvu koncentriran strup.

Prostovoljna smrt iz protesta.

V Ženevi se je med zasedanjem Društva narodov ustrčil v častniški loži Štefan Lux, dopisnik iz Prage, po rodu Žid. Pri njem so našli več pisem, naslovljenih na razne visoke osebnosti, v katerih zatrjuje, da hoče s svojo smrtjo opozoriti na strašno preganjanje Židov v Nemčiji. Ni verjetno, da bi njegova žrtev kaj zalegla; zganiti se bodo morali narodi sami. Prav minule dni je razpravljal v Bruslju zbor najznamenitejših evropskih pisateljev, znanstvenikov in politikov o tem, kaj storiti, da se naredi konec grozotam, ki so jim izpostavljeni nasprotniki nacizma v Nemčiji. Misel se pobija z mislijo; posilstvo rodi pa le odpor.

Pojasnilo.

Radiofonska oddajna postaja v Ljubljani nam pošilja to-le pojasnilo: V zadnji številki »Slovenije« ste objavili »Iz vrst poslušalcev« pritožbo, da ljubljanski radio ni 5. t. m. prenašal prireditve iz Velikih Lašč, pač pa je delal reklamo za berlinsko olimpiado. Dopisnik bi bil moral vedeti, da je naša postaja isti dan in ob istem času prenašala slavnost 70 letnice Bl. Potočnikove čitalnice in odprtje obrtne razstave v Št. Vidu nad Ljubljano, olimpijski poziv iz Berlina pa šele po 12. uri, kar so storile vse naše in zamejne postaje. Isti poslušalec ne ve, da prenos iz Podsmreke pri Vel. Laščah ni kar tako mogoč in da tudi prireditveni odbor zanj ni zaprosil, pač pa je naša postaja mnogo storila za propagando te prireditve. Vrhu tega smo 100 letnico Stritarjevega rojstva v okviru postaje že ponovno praznovali z umetnostnimi prireditvami in predavanji.

Pripominjamo, da priobčujemo to pojasnilo tem raje, ker nam predmet izčrpeno pojasnjuje in ker sicer opazujemo, da se radiofonska postaja v Ljubljani trudi za čim bolj resen in kulturn program.

ZADRUŽNA TISKARNA

REG. Z. Z. O. Z.

Priporoča se za tiskanje

časopisov, revij in knjig;

reklamnih letakov, lep-

kov, vabil za gledališke

odre in koncerte; vizitk,

kuvert, tiskovin za urade,

hranilnice, posojilnice in

trgovine ter vseh v tiskar-

sko stroko spadajočih del.

V LJUBLJANI
TYRŠEVA C. 17

TELEFON 30-67

Urednik in izdajatelj: Karel Andreč v Ljubljani.